MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tat-18 ta' Frar, 2013

Citazzjoni Numru. 1169/2008

Emmeline Cini
vs
Antione Cachia

Il-Qorti,

A. RIKORS:

Rat ir-rikors tar-rikorrenti li bih esponiet:

Illi nhar is-26 ta' Novembru 2007 ir-rikorrenti kienet involuta f'incident stradali li sehh fi Triq Ghajn Dwieli, Paola fejn sehhet kollizjoni bejn il-vettura tal-ghamla Suzuki Alto bin-numru ta' registrazzjoni CBG-991 misjuqa mir-rikorrenti u l-vettura tal-ghamla Skoda Felicia bin-numru ta' registrazzjoni DBE-105 misjuqa mill-intimat.

Illi in konsegwenza ghal dan l-incident stradali r-rikorrenti sofriet danni konsistenti f'dizabilita` permanenti fuq il-persuna taghha.

Illi l-incident suriferit sehh unikament minhabba imperizja, negligenza u non-osservanza tar-regolamenti stradali da parti ta' l-intimat.

Illi l-intimat interpellat sabiex jersaq ghal-likwidazzjoni u eventwali hlas tad-danni sofferti mir-rikorrenti naqas milli jaghmel dan u ghalhekk kellha ssir din il-kawza.

Ir-rikorrenti talbet lill-Qorti:

1. Tiddikjara li l-intimat huwa unikament responsabbli ghall-incident stradali li sehh nhar is-26 ta' Novembru 2007 fi Triq Ghajn Dwieli, Paola fejn sehhet kollizjoni bejn il-vettura tal-ghamla Suzuki Alto bin-numru ta' registrazzjoni CBG-991 misjuqa mir-rikorrenti u l-vettura ta' l-ghamla Skoda Felicia bin-numru ta' registrazzjoni DBE-105 misjuqa mill-intimat u li ghalhekk l-istess intimat huwa unikament responsabbli ghad-danni kollha minnu kagunati lir-rikorrenti fl-imsemmi incident;

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti u dan okkorendo bl-operat ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna l-intimat ihallas dik is-somma hekk likwidata lir-rikorrenti;

Bl-ispejjez u bl-intimat li gie ingunt in subizzjoni.

Rat il-lista ta' xhieda prezentata mir-rikorrenti.

B. RISPOSTA:

Rat ir-risposta ta' l-intimat li permezz taghha espona:

1. Illi preliminarjament ir-rikors promotur huwa irritu u null u ghalhekk l-intimat ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju bl-ispejjez kontra r-rikorrenti, *stante* li jonqos il-formalitajiet rikjesti mil-ligi, u senjatament peress illi l-oggett tal-kawza mhux imfisser f'paragrafi numerati u separatament u dan kif titlob tassattivament l-Artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta. *Inoltre* tonqos id-dikjarazzjoni ta' liema fatti esposti r-rikorrenti taf bihom

personalment, u dan dejjem kif titlob tassattivament il-ligi fl-istess Artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta;

2. Illi *inoltre* u fil-mertu, it-talbiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess rikorrenti, u dana *stante* li l-incident in kwistjoni ma sehhx b'xi tort ta' l-intimat, izda sehh unikament tort tar-rikorernti stess, u minhabba traskuragni, imperizja u nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti tat-traffiku da parti tar-rikorrenti stess, hekk kif ser jigi ppruvat ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

3. Illi *inoltre*, u minghajr pregudizzju ghat-tieni eccezzjoni, id-danni pretizi mir-rikorrenti huma kontestati, u kwindi hija ghandha tressaq kull prova necessarja skond il-ligi sabiex tipprova d-danni – kemm *damnum emergens*, kif ukoll *lucrum cessans* – illi allegatament sofriet. *Inoltre* gie rilevat illi skond rapport mediku mhejji mit-Tabib Konsulent, Mr. Frederick Zammit Maempel, ir-rikorrenti ma sofriet minn <u>**ebda**</u> debilita` permanenti in segwitu ta' l-incident mertu tal-kawza odjerna – u dana hekk kif jirrizulta mir-rapport anness mar-rikors u mmarkat bhala **Dok. GMI. 1**. Isegwi ghalhekk illi ma hemm l-ebda danni *lucrum cessans* x'jigu likwidati favur ir-rikorrenti;

4. Illi subordinatament ghat-tielet eccezzjoni, u minghajr pregudizzju ghas-sueccepit ir-rikorrenti ghandha tipprova li hija ghadha ma thallsitx ta' dawn id-danni minn xi sors jew xi fond iehor – sew privat kif ukoll pubbliku – u f'kaz illi tkun hekk thallset, tali somma ghandha tigi sottratta minn kwalunkwe ammont illi din il-Qorti ghad tista' tillikwida a favur taghha;

5. Salv eccezzjonijiet ulterjuri, skond il-ligi.

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokument prezentati mill-intimat.

C. PROVI:

Rat in-nota tat-8 ta' Ottubru, 2009 a fol 39 tal-process li permezz taghha l-intimat irtira t-tieni eccezzjoni tieghu rigwardanti t-tort ta' l-incident mertu tal-kawza filwaqt li zamm ferm l-eccezzjonijiet l-ohra tieghu.

Xehedet ir-rikorrenti Emmeline Cini. Hi tkellmet dwar id-dinamika ta' l-incident u kif spiccat l-isptar. Semmiet li x-xoghol taghha fid-Dragonara Casino kien ta' *croupier* u trid toqghod bil-wieqfa man-nies. Spjegat id-diffikultajiet li ghandha fuq ix-xoghol kawza ta' l-incident. Meta kien gralha l-incident marret ghand it-tabiba Vanderlaat u meta spjegatilha dak li kienet qed thoss qaltilha li dan ix-xoghol ta' *croupier* ma kienx iktar adattat ghaliha minhabba l-incident li sofriet u qaltilha li qed issofri minn 10% dizabilita` minhabba l-incident. Semmiet li kawza ta' l-incident ma rceviet ebda hlasijiet minghand hadd u l-unika flus li rceviet kien tal-hsara tal-vettura li thallset kollox taghha.

Ziedet li hadet ammont zghir ta' bolla ghal xi hames xhur. Esebiet l-FS3 ghas-snin 2004, 2005, 2006 u 2007. Ghall 2004 dan kien Lm3,86.93, ghall-2005 kien Lm 5,42,71, ghall-2006 kien Lm6940 u ghall-2007 kien Lm6,563. Inoltre esebiet ricevuta a fol 33A tal-process fl-ammont ta' €150 ta' terapija.

Xehedet Fleur Farrugia, *Human Resources Manager* fid-Dragonara Casino Ltd. Li semmiet li r-rikorrenti spiccat bis-sick fis-6 ta' Marzu ghax ma setghetx tkompli minhabba l-*injury* tas-27 ta' Novembru, 2007. Dak iz-zmien kienet *dealer* 1 b'paga ta' €13,060.

Xehed Hubert Said rapprezentant ta' GasanMamo bhala *supervisor motor claims* li rrefera ghall-incident *de quo* u li accettaw it-tort ladarba hareg mill-i*stop sign*. Mieghu tkellmet biss dwar danni tal-karozza. Kienu jafu li kellha tip ta' injury izda ma kkwantifikaw xejn. Meta kitbitilhom ibbazat it-talba taghha fuq 10% *disability* waqt li Dr. zammit Maempel kien qiesha bhala 0%.

Rat li fl-10 ta' gunju, 2009 gie nominat Mr. Charles Grixti bhala espert mediku.

Rat ir-rapport ta' Mr. Charles Grixti (a fol 61 sa 67 tal-process) li fih ghamel stima tad-dizabilita` tar-rikorrenti kagun ta' l-accident de quo ghal 8%, u dan wara li kiteb:
"Ms. Emmeline Cini sofriet griehi f'ghonqa f'forma ta' '*flexion/extension injury*' jigifieri sforz f'ghonqa meta r-ras giet sfurzata 'l quddiem u lura u anki sforz lagenba meta r-ras giet sfurzata minn naha ghal l-ohra fiz-zewg impatti li kellha fl-accident ta' Novembru 2007.

Cini ghadha ssofri minn ugiegh allavolja ghaddew sentejn mill-accident u ghad ghandha sinjali ta' irritazzjoni tan-nerv minn ghonqa kagun ta' dan l-accident.

Dan jirrizulta min-nuqqas ta' hass fid-dermatomi ndikati f'dirghajha u f'saqghajha. Hemm ukoll limitazzjoni tal-moviment ta' ghonqha.

Il-fatt illi l-ewwel *x-ray* wara l-accident wera li l-kurva ta' l-ghonq kienet iddrittat temporanjament juri li kien hemm element ta' spazmu tal-muskolu kagunat mill-impatt.

Ghalkemm l-MRI huwa normali dan ma jfissirx illi l-pazjenta ma tistax ikollha irritazzjoni tan-nerv minn ghonqha.

Minhabba dan Emmeline Cini trid tevita sitwazzjonijiet fejn izzomm ghonqha baxxut ghal hin twil, jew fejn trid tixxabbat ghall-affarijiet, biex tnaqqas ic-cans li tkompli tirritta n-nerv."

Illi permezz ta' nota tat-22 ta' Ottubru, 2010 l-intimat iddikjara li hass ruhu aggravat bil-konkluzjonijiet tar-rapport in kwistjoni u talab il-hatra ta' periti addizzjonali.

Rat li fis-16 ta' Mejju, 2011 il-Qorti innominat lil Mr. Massimo Abela, Mr. Carmel Sciberras u Mr. Jason Zammit.

Rat ir-rapport ta' Mr. Massimo Abela, Mr. Carmel Sciberras u Mr. Jason Zammit li fih ikkonkludew:

“**<u>Impressjoni</u>**: Jidher li s-Sinjorina Cini garrbet xi hsara fit-tessuti rotob ta’ ghonqha u daharha fl-incident li kellha. Ma kienx hemm sinjali ta’ *‘radiculopathy’*.

X’aktarx li ser tibqa’ tbati minn xi ftit ghebbusija u wgigh l-aktar f’ghonqha meta terfa’ xi affarijiet u meta tipparkja jew tirriversja l-karozza.

<u>Dizabilita`</u>: 4% (erbgha fil-mija).”

Ghalkemm inizjalment kien hemm domandi li gew prezentati in eskussjoni a fol 86 tal-process fis-17 ta’ Jannar, 2012, fl-4 ta’ Dicembru, 2012 il-konsulenti legali iddikjaraw li m’ghandhomx xi jzidu a fol 95, u l-kawza marret ghas-sentenza.

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

<u>D1. Fatti tal-Kaz:</u>

Illi fis-26 ta’ Novembru, 2007 kien hemm incident stradali f’Ghajn Dwieli, Paola bejn vetturra Suzuki Alto CBG991 misjuqa mir-rikorrenti u vettura Skoda Felicia DBE105 misjuqa mill-intimat. Illi a fol 39 l-intimat irtira l-eccezzjoni fuq il-htija u r-responsabbilta` ta’ l-incident u anke l-assikurazzjoni tieghu accettat ir-responsabbilta` u hallset tal-hsara tal-vettura.

<u>D2. Damnum Emergens:</u>

Kif inghad, il-hsara fil-vettura gja thallset. Inoltre r-rikorrenti esebiet ricevuti ghal terapija ammontanti ghal €150 (fol 33A).

<u>D3. Lucrum cessans:</u>

L-Artikolu 1045(1) tal-Kodici Civili [Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta] jistipula kif ghandhom jitqiesu d-danni:

“Il-hsara li l-persuna responsabbli ghandha twiegeb ghaliha, skond id-disposizzjonijiet ta’ qabel, hija t-telf effettiv li l-eghmil taghha jkun gieb direttament lill-parti li tbati l-hsara, l-ispejjez li din il-parti setghet kellha taghmel minhabba l-hsara, it-telf tal-paga jew qligh iehor attwali, u

t-telf ta’ qligh li tbati ’l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-eghmil seta’ jgib.”

Ghalhekk il-Qorti ghandha l-obbligu li tezamina t-telf ta’ qligh futur minhabba l-inkapacita`, it-telf ta’ paga jew qligh iehor attwali li jinkorri fih id-danneggjat; u dak it-telf ta’ qligh futur, ossia *lucrum cessans,* li d-danneggjat ikun prekluz li juzufruwixxi minnu minhabba l-event sinistru kawza ta’ l-eghmil dirett tad-danneggjant.

D4. Multiplier:

Fis-sentenza ta’ din il-Qorti kif presjeduta tal-10 ta’ Mejju, 2005 fl-ismijiet **John u Laura konjugi Ransley vs Edward u Lydia konjugi Restall** - Citazz. Nru.: 154/02FS inghad:

“Hawnhekk ghandna fattur pjuttost diskrezzjonali. Il-metodu ta’ likwidazzjoni tad-danni kien ghal zmien twil ibbazat fuq il-principji enuncjati fil-kawza **Butler vs Heard** deciza mill-Qorti tal-Appell Civili Superjuri fit-22 ta’ Dicembru, 1967. F’dik il-kawza intqal li fid-determinazzjoni tal-*multiplier* wiehed irid jiehu in kunsiderazzjoni c-"*chances and changes of life*", b'mod li dan il-*multiplier* ma jwassalx lid-danneggjat li jiehu kumpens daqs li kieku baqa' jahdem sad-data li jirtira, izda l-figura tigi mnaqqsa biex b'hekk ikun ittiehed in kunsiderazzjoni l-fatt li l-persuna ddanneggjata setghet, fil-kors normali tal-hajja taghha, ma waslitx qawwija u shiha sa l-eta' tal-pensjoni.

Izda l-figura uzata ghall-iskop tal-*Multiplier* mhux dejjem inghatat l-istess tifsira, u lanqas ma dejjem gew uzati l-istess principji. Dan kien wassal biex il-Qorti tal-Kummerc fil-kawza **Lambert vs Buttigieg** deciza fit-18 ta’ April, 1963 kienet qalet:

"f'din il-materja ta' *lucrum cessans* il-Qorti ghandha tipprocedi b'kawtela kbira peress li l-qliegh hu haga ta' possibilta' u mhux ta' certezza u jkun jista' jonqos minn mument ghall-iehor anke ghal kwalunkwe kawza materjali bhal mewt jew mard tad-danneggjat."

Fil-kawza fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit** deciza mill-Onor. Qorti ta’ l-Appell Civili Superjuri fit-3 ta’ Dicembru, 2004 intqal:

"Din il-Qorti hasbet fit-tul dwar din il-kwistjoni u jidhrilha li l-'*multiplier*' adottat mill-Qorti ta' l-ewwel grad huwa pjuttost eccessiv. Dan ghaliex fis-sistema generalment applikata f'kawzi ghar-rizarciment ta' danni l-ligi ma tghid xejn, ghal anqas kif inhi fil-prezent, dwar il-perjodu li ghandu jigi applikat ghal fini tal-'*multiplier*' u anqas u anqas ma tghid xejn dwar il-hajja lavorattiva tad-danneggat. Il-provvedimenti tal-Kodici Civili li jirrregolaw il-mod kif ghandhom jitqiesu d-danni jitkellmu b'mod specifiku dwar telf effettiv, konsistenti fi spejjes inkorsi minhabba l-hsara kagunata u it-telf ta' paga jew qligh iehor attwali. Dwar dawn il-Qorti ma ghandha ebda diskrezzjoni u ghandhom jigu rizarciti *in toto*. Izda fir-rigward ta' telf ta' qligh li dik il-persuna tbati 'l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, is-subartikolu (2) tal-Artikolu 1045 tal-Kap 16 jiddisponi li "Is-somma li ghandha tigi moghtija ghal din l-inkapacita` tigi stabbilita mill-Qorti, wara li tqis ic-cirkostanzi tal-kaz, u, b'mod partikolari, ix-xorta u l-grad ta' inkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti li tbati l-hsara.

Hawn ghalhekk naraw element diskrezzjonali li qed jinghata lill-gudikant. Il-ligi ma tridx li l-kumpens ikun biss rizultat ta' ezercizzju matematiku – ghalkemm tali ezercizzju huwa wiehed siwi u jwassal ghal certa uniformita` fil-likwidazzjoni tad-danni kif effettivament gara wara s-sentenza ta' '**Buttler vs Heard**' – b'dana kollu l-gudikant ghandu jzomm quddiem ghajnejh aspett aktar wiesa' tal-problema u fl-ammont li finalment jakkorda bhala danni ghal-telf futur – dawk li fil-gergo huma maghrufa bhala '*lucrum cessans*' - jipprova jimprimi sens ta' gustizzja billi mhux biss ihares lejn l-interessi tad-danneggat izda billi wkoll jittiehed in konsiderazzjoni dak li jkun kkawza d-dannu."

Il-*multiplier* adoperat varja u kien ta' 5 snin fil-kaz ta' persuna ta' 53 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004, ta' 15 fil-kaz ta' persuna ta' 22 sena **Butler vs Heard** App Civ Sup 22-Dec-1967, 15-il sena fuq persuna ta' 24 **Gauci vs Xuereb** PA 29-Ott-1970, ta' 18 fuq persuna ta' 28 sena **Camilleri vs Polidano** PA 1-Ott-1982, ta' 18 fil-kaz ta' persuna ta' 42 **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999, ta' 20

fil-kaz ta’ persuna ta’ 34 sena **Bugeja vs Agius** App Civ Sup 26-Lul-1991, ta’ 20 fil-kaz ta’ persuna ta’ 33 sena **Dalmas vs Ghigo** App Civ Sup 5-Frar-1980, ta’ 25 fil-kaz ta’ persuna ta’ 30 sena **Caruana vs Camilleri** App Civ Sup 27-Feb-2004, ta’ 26 fil-kaz ta’ persuna ta’ 35 sena **Seisun vs Brincat** PA 29-Ott-1998, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 17 **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 26 **Grima vs Penza** PA 30-Gun-2004, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 23 sena **Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005, ta’ 35 fil-kaz ta’ persuna ta’ 18 sena **Sammut vs Zammit** App Civ Sup 3-Dic-2004, ta’ 36 fil-kaz ta’ persuna ta’ 20 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004.

Dan kollu juri li mhux dejjem ittiehdet l-istess linja ta’ *Multiplier*. Zgur li ripetutament gie enfasizzat li s-sistema ta’ *multiplier* kif koncepita ma tiehux in konsiderazzjoni l-aspettattiva tal-hajja lavorattiva fit-totalita` taghha [ara **Bugeja vs Agius** fuq imsemmija].

Il-Qorti thoss li hemm bzonn ta’ certu uniformita` f’dan l-aspett li naturalment jghin biex wiehed ikun jaf minn qabel kriterji regolari. Huwa veru li kull kaz trid tarah ghalih izda li jkun hemm skeda li l-konsulenti legali u ditti ta’ *insurance* ikunu jistghu jirreferu ghaliha tkun ta’ utilita` kbira. Ghalhekk il-Qorti kif presjeduta sejra tuza c-*chart* hawn taht:

Eta' Vittma	***Multiplier***
	Massimu
0 - 15	35
16 - 20	33
21 - 25	30
26 - 30	27
31 - 35	22
36 - 40	18
41 - 45	14
46 - 50	11
51 - 55	8
56 +	6

L-incident gara fis-26 ta' Novembru, 2007. Ir-rikorrenti ghandha *identity card number* 45580, u ghalhekk 27 sena. Ghalhekk il-*multiplier* ghandu jkun 27.

D5. Paga u gholi tal-hajja:
Spiss li l-Qrati uzaw il-paga minima fejn ma kienx facli li l-Qorti tasal biex tistabbilixxi xi figura ohra. Izda fil-kaz in ezami ghandna r-rikorrenti kienet qed taqla' salarju *gross average* ta' €15,287.68 riferibbli ghas-sena bazi 2006. Normalment il-paga minima nazzjonali titla' b'€303.78 kull sena. Dan ifisser li kull sena l-paga kienet ser tizdied b'€303.78 ghal 27 sena [u jekk wiehed jiehu l-medja, dan ifisser il-medja tas-salarju fid-data ta' l-incident €15,287.68) u dak tal-ahhar salarju (€8,202.06 + €15,287.68 = €23,489.74) ossia €15,287.68 + €23,489.74 / 2 = €19,388.71] u jwassal ghal €19,388.71.

D6. Dizabilita`:
Hawnhekk il-Qorti trid tqis il-persentagg ta' dizabilita` li ssofri l-vittma bhala konsegwenza ta' l-incident, b'mod li tqis in-nuqqas fl-*individual industrial efficiency* ta' l-attur. Infatti, kif gie ritenut f'**Butler vs Heard**:
"Dak li jrid jigi stabbilit ma huwiex il-grad ta' inkapacita` f'sens purament mediku, izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat. Ir-riduzzjoni effettiva tal-qligh tista' ma tikkorrispondix mal-grad ta' menomazzjoni fizika tad-danneggjat kalkolat mit-tabib."
Ara f'dan is-sens ukoll is-sentenza fl-ismijiet **Joseph Abela vs Martin Spagnol**, deciza fit-30 ta' Marzu 1993 (1098/89JSP) per Imhallef J. Said Pullicino; u **Xuereb vs Spalding *et***, deciza mill-Prim'Awla, Imhallef J. R. Micallef, fl-10 ta' Lulju 2003, Citazz. Nru. 1857/01JRM, pagna 8 *et*; u tezi "*Quantum of damages in Injury Claims*", Carmel A. Agius – *The method of assessing the degree of the incapacity caused*, pagna 125.

Kif inghad mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta' Jannar 1973 fil-kawza **Borg *pro et noe* vs Muscat**:
"l-iskop tal-hlas tad-danni huwa dak li terga' tpoggi lil min ikun soffrihom fil-posizzjoni daqs li kieku huwa ma gralu xejn"

U ghalhekk il-principju applikabbli huwa *restitutio in integrum*.

Fil-kawza fl-ismijiet **Paul Debono vs Malta Drydocks** (Cit. Nru. 747/96PS), deciza fis-27 ta' April 2005 mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili per Imhallef Philip Sciberras, inghad:
"Id-determinazzjoni tal-kwantum tar-rizarciment hi certament fis-sistema legali taghna ispirata mir-regola stabbilita fl-Artikolu 1045 tal-Kodici Civili. Fir-rigward tal-*lucrum cessans* dan jinvolvi t-telf ta' qliegh futur minhabba l-inkapacita`. Il-ligi mbaghad thalli fid-diskrezzjoni tal-Qorti biex, valjati c-cirkustanzi tal-kaz, ix-xorta u grad ta' linkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti danneggjata, tistabbilixxi s-somma rizarcitorja. Innegabilment, pero`, il-metodu ta' din il-valutazzjoni tad-dannu lill-persuna minn dejjem ikkostitwiet il-problema l-aktar spinuza, kif hekk jirrizulta minn semplici raffront tad-diversi decizjonijiet in materja."

Issa, hu car ukoll li a bazi tal-ligi taghna kwantifikazzjoni tad-danni bil-fors tibqa' f'latudini wiesgha u diskrezzjonali tenut kont tac-cirkostanzi kollha tal-kaz, u ghalkemm jezistu principji dawn certament ma humiex assoluti (ara f'dan is-sens **Bottone vs Saliba** pagna 9; u **Joseph Borg vs Dr. Arturo Valenzia *nomine***, Prim'Awla, 9 ta' Gunju 1972; u **Bugeja vs Borg**, Prim'Awla tal-Qorti Civili, 11 ta' Mejju 1983).

It-**Torrente** fil-ktieb tieghu *Manuale di Diritto Privato*, 11 Ed. pag. 652 jikteb:
"*la valutazione del danno puo` essere particolarmente laboriosa; basti pensare alla determinazione del risarcimento dovuto per danni arrecati alla persona. E` giusto, pertanto, che al giudice sia attribuito in materia in quando le parti non riescano a trovare un accordo diretto, un ampio potere equitativo*";

Personal injuries huma normalment klassifikati fi tliet kategoriji u cioe` :
a) *total wreck cases* fejn tirrizulta inkapacita` kompleta ghax-xoghol (eg. *severe brain injury*),

b) *partial wreck cases* fejn il-persuna kollha tkun affettwata izda b'differenza mill-kategorija precedenti tibqa' l-kapacita` li tahdem u tgawdi l-hajja (eg. *brain injuries resulting in personality change and multiple injuries with grave disfigurement*),
c) telf ta' partijiet specifici tal-gisem.

Inoltre kif intqal fis-sentenza **Peter Sultana vs Anthony Abela Caruana**, Appell Civili, 15 ta' Jannar 2002:
"Ma hemmx ghalfejn jinghad li d-debilita` permanenti ma kienx necessarju li tkun wahda fizika li timmenoma persuna fil-possibiltajiet tieghu ta' xoghol minhabba limitazzjoni fil-funzjoni ta' xi organu. Setghet ukoll tkun debilita` psikika li timmanifesta ruhha f'kundizzjoni li negattivament tinfluwenza l-kapacita` ghax-xoghol ta' l-individwu... "

Principju iehor ta' importanza kardinali hu dak li hareg minn dak fuq kwotat f'**Butler vs Heard** fejn inghad:
"izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat."

Huwa logiku li telf ta' subgha ghal persuna normali huwa kaz differenti minn telf tieghu ghal pjanista; bl-istess mod, telf ta' ghajnejn ghal pilota huwa aktar serju ghal skop ta' *lucrum cessans* minn telf f'kaz ta' persuna normali.

Mir-rapport mediku ta' l-esperti addizzjonali jirrizulta li d-dizabilita` prezenti tar-rikorrenti hija ta' 4%.

<u>D7. Lump Sum Payment:</u>

L-ammont dovut ikun irid jitnaqqas minhabba l-*lump sum payment* b'ammont ekwivalenti ghal 20% meta jkunu ghadda zmien qasir mill-event damnuz u s-sentenza finali [**Scicluna vs Meilaq** PA 16 ta' Lulju, 2001]. Fil-kawza **Caruana vs Camilleri** PA 5 ta' Ottubru, 1993 il-Qorti hasset li minn dan ghandu jonqos xi 2% ghal kull sena ta' dewmien. Gie wkoll propost li m'ghandux awtomatikament jitnaqqas skond kemm iddum il-kawza:
"jekk id-danneggant ma jkollux htija fid-dewmien tal-kawza, m'ghandux ikun hemm tnaqqis fil-*lump sum deduction*" – **Agius vs Fenech** 29 ta' Ottubru, 2003. "

Fil-kawza **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004 is-somma giet ridotta bi 18% ghax kienu ghaddew tliet snin, waqt li fil-kawzi **Spiteri vs Zammit Tabona** App Civ Sup 16-Mar-1999 u **Caruana A vs Camilleri O** App Civ Sup 27-Frar-2004, minhabba li ghaddew 8 snin tnaqqas b'10%. 10% gie mnaqqas ukoll fil-kawza **Galea vs Piscopo** PA 3-Ott-2003, 5% f'**Scicluna vs Meilaq** PA 16-Lul-2001 u 0% fil-kawzi **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999 meta ghaddew 15-il sena, f'**Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005 meta ghaddew 17-il sena, u **Schembri vs Caruana** Kum 20-Apr-1990 meta ghaddew 19-il sena.

Izda ghall-kaz in ezami l-incident gara fis-26 ta' Novembru, 2007 u s-sentenza qed tinghata hames snin wara. Fil-fehma tal-Qorti jrid ikun hemm <u>tnaqqis ta' 15%.</u>

<u>D8. Likwidazzjoni ta' l-ammont ta' lucrum cessans:</u>

Ghalhekk il-Qorti trid issa tillikwida l-ammont dovut.

I. Il-<u>qligh medju annwali</u> tar-rikorrenti [€15,287.67] <u>inkluz l-gholi tal-hajja</u> jammonta ghal €19,388.71.

II. Irid jitqies <u>*multiplier*</u> ta' 27. Dan igib l-ammont ta' €523,495.17;

III. il-Qorti trid tqis il-<u>grad ta' disabilita`</u> li f'dan il-kaz hu ta' 4% u ghalhekk jammonta ghal €20,939.81;

IV. wara jrid jitnaqqas 15% tal-<u>*lump sum payment*</u> u dan iwassal ghal bilanc ta' €17,798.84;

<u>D9. Damnum emergens:</u>

Ghalhekk meta tghodd l-ammont dovut bhala *Lucrum Cessans* ma' dak dovut bhala *Damnum Emergens*, dan iwassal ghall-ammont ta' €17,948.84.

Dan kollu jista' jigi facilitat permezz ta' uzu ta' "*Excel"* billi tintuza l-formola hawn taht:

Basic pay	B	15287.67
Multiplier	M	27
Lump sum payment	L	15
Dizabilita`	D	4%

Gholi tal-hajja	G	303.78
Amount due		€17,948.84

E. KONKLUZJONIJIET:

L-ewwel eccezzjoni ta' l-intimat hi bazata fuq nuqqas tal-formalitajiet rikjesti mil-ligi, u senjatament li l-oggett tal-kawza mhux imfisser f'paragrafi numerati u separatament u dan kif titlob tassattivament l-Artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta. Din il-Qorti ma taqbilx ma dan minhabba li l-oggett tal-kawza huwa mfisser ben tajjeb u l-Qorti setghet facilment tasal ghall-konkluzjonijiet taghha. Inghad ukoll li tonqos id-dikjarazzjoni ta' liema fatti esposti r-rikorrenti taf bihom personalment, u dan dejjem kif titlob tassattivament il-ligi fl-istess Artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta. Dan jidher car mir-rikors guramentat u ghalhekk tichad din l-ewwel eccezzjoni.

Dwar it-tieni eccezzjoni, din giet irtirata fit-8 ta' Ottubru, 2009.

Dwar it-tielet eccezzjoni bazata fuq id-*damnum emergens* u *lucrum cessans*, dawn gew dettaljatament ezaminati fil-kunsiderazzjonijiet u ghalhekk il-Qorti sejra tapplika dak li nghad fuq.

Dwar ir-raba' eccezzjoni fejn l-intimat allega li r-rikorrenti thallset ta' xi danni minn sorsi ohra, l-intimat ma ghamel l-ebda prova, u hemm ukoll id-depozizzjoni tar-rikorrenti u ghalhekk ukoll tichad din l-eccezzjoni.

Dwar it-talbiet tar-rikorrenti, il-Qorti tilqa' l-ewwel talba u tiddikjara li l-intimat huwa unikament responsabbli ghall-incident stradali li sehh nhar is-26 ta' Novembru 2007 fi Triq Ghajn Dwieli, Paola fejn sehhet kollizjoni bejn il-vettura tal-ghamla Suzuki Alto bin-numru ta' registrazzjoni CBG-991 misjuqa mir-rikorrenti u l-vettura ta' l-ghamla

Skoda Felicia bin-numru ta' registrazzjoni DBE-105 misjuqa mill-intimat u li ghalhekk l-istess intimat huwa unikament responsabbli ghad-danni kollha minnu kagunati lir-rikorrenti fl-imsemmi incident

Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti fl-ammont ta' €17,948.84.

Tikkundanna l-intimat ihallas din is-somma hekk likwidata lir-rikorrenti.

Spejjez kontra l-intimat.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------